

ПРОБЛЕМА ВЗАЄМОВІДНОСИН З КНР У ПЕРЕДВИБОРЧИХ ПРОГРАМАХ І ПОЛІТИЧНІЙ ПРАКТИЦІ ПРЕЗИДЕНТІВ ТАЙВАНСЬКОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

Стаття присвячена аналізу генезису та еволюції позицій президентів Китайської Республіки на Тайвані щодо можливих моделей урегулювання «статусу» Тайваню. Визначено вплив тайванських внутрішньополітичних чинників на характер і зміст відносин Пекін – Тайбей.

Ключові слова: «тайванська проблема», двосторонні відносини, внутрішньополітичний процес, Пекін, Тайбей.

Статья посвящена анализу генезиса и эволюции позиций президентов Китайской Республики на Тайване относительно возможных моделей урегулирования «статуса» Тайваня. Определено влияние тайванских внутренних политических факторов на характер и содержание отношений Пекин – Тайбэй.

Ключевые слова: «тайванская проблема», двусторонние отношения, внутривнутриполитический процесс, Пекин, Тайбэй.

This article analyzes the genesis and evolution of the positions of the presidents of the Republic of China on Taiwan on possible models of settlement «status» of Taiwan. The influence of Taiwanese domestic politics on the nature and content of the relationship Beijing – Taipei.

Key words: «Taiwanese problem», bilateral relations, domestic political process, Beijing, Taipei.

Проблема взаємовідносин між двома берегами Тайванської протоки: Китайською Республікою на Тайвані та Китайською Народною республікою завжди займала одне з чільних місць у передвиборчих програмах президентів тайванської адміністрації.

Китайська Республіка була утворена на материковому Китаї у 1911 р. протягом Сінхайської революції. У 1949 р. після поразки від комуністичних військ Мао Цзедуна колишнє центральне керівництво на чолі з лідером націоналістичної партії Гоміндан Чан Кайші відступило на острів, проголосивши створення Китайської Республіки на Тайвані. 1 березня 1950 р. лідер Гоміндану проголосив себе президентом Китайської Республіки на Тайвані та головнокомандуючим збройними силами Китаю, сконцентрувавши в своїх руках всю повноту влади на острові. Місто Тайбей отримало статус «тимчасової» столиці «Китайської Республіки» [1, с. 31]. Оскільки де-юре і де-факто центральний гомінданівський уряд продовжував реалізовувати свою юрисдикцію на частині китайської території – о. Тайвань і формально не втрачав політичної влади з 1911 р., інтерпретувавши події 1949 р., як збройний заколот, а не як народну революцію, що призвела до зміни форми державного правління, розпочалася епоха протистояння двох

урядів, розділених Тайванською протокою. Кожен з яких претендував на всекитайську легітимність і вважав себе єдиним законним загальнокитайським урядом. Так виникла ситуація «двох Китаїв», яка й на сучасному етапі політичного розвитку має значний вплив на реформування механізму зовнішньополітичних регіональних взаємовідносин і трансформацію основних вимірів системи безпеки Північно-Східної Азії.

Виходячи з цього основними завданнями даної розвідки є: 1) проаналізувати еволюцію взаємовідносин між двома берегами Тайванської протоки; 2) визначити особливості політики президентів тайванської адміністрації щодо проблеми возз'єднання острова з материком; 3) окреслити загрози та виклики руху обох берегів Тайванської протоки назустріч один одному.

Конфліктогенність «тайванської проблеми» визначає досить високий науковий інтерес до неї як з боку американських, так і російських й українських фахівців-міжнародників. Серед робіт американських політологів, присвячених проблемі Тайваню, можна виокремити аналітичні розробки Зб. Бжезинського, Д. Ебшайра, Х. Брауна, Д. Брінклі, Р. Кейгана, С. Хантінгтона, Дж. Айкенберрі, М. Макфола,

М. Менделбаума, Н. Подгореця, Б. Поузуна тощо. Російська міжнародно-політична наука представлена працями А. О. Аріна, А. Д. Богатурова, Е. Д. Лозанського, А. М. Хазанова, В. В. Міхеєва, А. Г. Ларіна та ін. У вітчизняній політичній науці міжнародні відносини Азійсько-Тихоокеанському регіоні взагалі і «тайванська проблема» зокрема є предметом наукової уваги С. О. Шергіна, Б. М. Гончара, Л. О. Лещенка, М. А. Тарана, П. С. Ленського, В. В. Величка, П. П. Білака. Разом з тим, незважаючи на досить велику кількість наукових публікацій з проблеми Тайваню, питання генезису та еволюції позицій президентів тайванської адміністрації не знайшло наразі цілісної характеристики та аналізу.

Відносини між двома берегами Тайванської протоки завжди характеризувались суттєвою конфронтаційною напругою. Режим Гоміньдану на Тайвані впродовж майже 40 років свого існування відстоював принцип законного предствництва на міжнародній арені інтересів всього Китаю. Відповідно відносини з материковим Китаєм були визначені відповідно до форумди «трьох ні» – «ні контактам, ні переговорам, ні компромісам». Проте, здобуття урядом КНР повноправного членства в ООН (1971), встановлення офіційних дипломатичних відносин зі США (1979) суттєво вплинули на підґрунтя цієї позиції, з одного боку; а з іншого – зумовило фактично міжнародну ізоляцію КР на Тайвані, що, у свою чергу, поставило під сумнів одну з принципових засад легітимності тайванського режиму – віру в можливість повернення на материковий Китай. Внаслідок цього керівник тайванської адміністрації Цзян Цзіньго поступово розпочав процес демократизації політичної системи острова. Так, у 1987 р. була скасована заборона на відвідання материкового Китаю, а у 1991 р. дія «Тимчасового положення на період мобілізації для придушення комуністичного заколоту». Таким чином, було покладено кінець стану громадянської війни між островом та материком і започатковано визнання де-факто існування двох окремих держав на протилежних берегах Тайванської протоки.

У 1990–1992 рр. був покладений початок створенню інституційно-правових засад відносин між КР на Тайвані та КНР – засновано Раду в справах Материка та Раду національного об'єднання. Остання у 1991 р. прийняла Програму національного об'єднання, в якій задекларовано: «... як Материк, так і Тайвань є частинами Китаю. Сприяння об'єднанню держави повинно бути справою всіх китайців» [2]. У 1992 р. тайванською адміністрацією був ухвалений «Акт про відносини між жителями Тайванського регіону та Материкового регіону». Ці ініціативи тайванської сторони багато в чому узалежнювались від поступової кореляції зовнішньополітичної стратегії КНР у бік відкритості і прагматизму після смерті Мао Цзедуна.

Початок налагодження політичного діалогу між Тайванем та КНР знайшов своє логічне продовження в проведенні двосторонніх переговорів, які розпочалися у квітні 1993 р. у Сінгапурі.

Переговори проходили на рівні неофіційних організацій – Фонду розвитку зв'язків через Тайванську протоку (Тайвань) та Асоціацією розвитку зв'язків через Тайванську протоку (КНР). Делегації Тайваню

та КНР очолювали керівники зазначених організацій, відповідно: Гу Чженьфу та Ван Даохань. Результатом переговорів стало підписання чотирьох технічних угод: 1) Спільна угода наради Ван-Гу. 2) Угода про нотаріальні свідчення між берегами Тайванської протоки. 3) Угода про порядок зв'язку та переговорів між АЗТП і ФОТП. 4) Угода про відшкодування, пов'язані з консультаціями з приводу рекомендованих відправлень [3, с. 48].

Головними ж морально-політичними наслідками переговорів був злам взаємної ізоляції, яка існувала понад 40 років й створення каналів зв'язку, які надавали можливість хоч і не на офіційному рівні, але узгоджувати існуючі спірні питання.

Внаслідок реформ започаткованих головою партії Гоміньдан Лі Денхуєм у 1996 р. на Тайвані відбуваються перші демократичні вибори президента острова. Отримавши більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні перемогу здобув лідер партії Гоміньдан Лі Денхуй. Зовнішньополітичний курс Тайваню за часів його президенства увійшов в історію під назвою «прагматичної дипломатії», зміст якої полягав у наданні економічної допомоги з боку Тайваню країнам, що розвиваються, які, у свою чергу, виступали «лоббістами» острову щодо набуття ним повноправного членства в провідних міжнародних організаціях. У відносинах з материковим Китаєм президентом КР на Тайвані було запропоновано керуватися шістьма принципами: «1. У майбутньому існуватиме лише одна китайська держава, але наразі існує «розділений Китай»; 2. Воз'єднання Китаю повинно відбуватися поступово, поетапно, враховуючи дозрівання умов, а не за жорстким графіком. Прогрес у справі «мирного об'єднання» буде залежати від демократизації материкового Китаю і від розвитку відносин між двома сторонами протоки; 3. До воз'єднання народ Китайської Республіки на Тайвані повинен користуватися повним правом самооборони; 4. До воз'єднання народ Китайської Республіки на Тайвані у відповідності з потребами існування і розвитку повинен повною мірою користуватися правом участі в діяльності міжнародних організацій; 5. Необхідно розширити обмін між двома сторонами Тайванської протоки, сприяти процвітанню цих регіонів; 6. Контакти між двома сторонами протоки повинні розбудовуватись на принципах паритету і взаємоповаги» [4, с. 132-133]. Проте, перенесення питання про воз'єднання острову з материковим Китаєм у площину фактично рівно-правних відносин і узалежнення його від демократичних перетворень політичної системи материка, не знайшло позитивного відгуку з боку Пекіну, оскільки в усіх визначальних документах, статус Тайваню визнається як територія КНР. Хоча, започаткування обміну і контактів на неофіційній основі між КНР та КР на Тайвані сприяло поліпшенню загального клімату взаємовідносин між Пекіном та Тайбеєм.

На президентських виборах КР на Тайвані у березні 2000 р. перемогу здобув кандидат від Демократичної прогресивної партії Чень Шуйбянь який у своїй передвиборній програмі оголосив про намір домагатися визнання незалежності острова [5, с. 4]. 3 серпня 2002 р. була оприлюднена заява

президента Тайваню Чень Шуйбяня в якій він висловився за проведення референдуму з питання незалежності острова від материкового Китаю. Чень Шуйбянь зазначив, що такий «плебісцит є невід'ємним правом тайванського народу, яке не відібрати і не відмінити». На роздум тайванського президента «...настав час в'яснити, яким політичним шляхом рухатися Тайбею в майбутньому і це повинен вирішити сам народ» [6, с. 4]. У той же час Чень Шуйбянь підкреслив, що спочатку необхідно прийняти відповідний закон, який зміг би реалізувати «право тайваньців на самовизначення» [6, с. 4]. Реакція офіційного Пекіну на заяву президента Тайваню була миттєвою. «У світі існує тільки один Китай; материкова частина країни і Тайвань є частинами Китаю. Ми не потерпимо розділу суверенітету й територіальної цілісності Китаю», – зауважив офіційний представник зовнішньополітичного відомства КНР [7, с. 3].

Таким чином, жорстка «незалежницька» позиція адміністрації Чень Шуйбяня призвела до переривання переговорного процесу між Пекіном і Тайбеєм та вкрай загострила відносини між двома берегами Тайванської протоки.

Чергова ескалація відносин між двома берегами Тайванської протоки відбулася навесні 2008 р., що було пов'язано із запланованими на 22 березня 2008 р. виборами президента Тайваню і одночасним проведенням референдуму щодо представництва острова в ООН. Разом із тим результати виборів президента тайванської адміністрації виявилися достатньо «позитивними» для КНР. Перемогу отримав кандидат від опозиційної партії Гоміндан, колишній мер Тайбею Ма Інцзю. За підрахунками всіх бюлетенів він набрав 58 % голосів, його суперник – голова правлячої Демократичної прогресивної партії Френк Се Антін – отримав підтримку 42 % виборців [8]. Результати ж голосування на референдумі щодо представництва Тайваню в ООН виявилися недостатніми для започаткування процесу владою острова: за те, щоб острів був представлений в ООН під назвою Тайвань проголосувало 5,5 млн осіб, за вступ до організації під іменем Республіка Китай або іншим – 4,9 млн. осіб. Для прийняття відповідного рішення щодо втілення результатів референдуму в життя необхідно було, щоб за один з пунктів висловилося як мінімум 8,5 млн виборців [9]. Протягом виборчої кампанії Ма Інцзю неодноразово висловлювався щодо необхідності відкриття прямих авіарейсів на материк і потребу ослаблення обмежень у сфері розвитку ділових контактів з материковим Китаєм аж до створення спільного ринку [9; 10]. Американський експерт К. Дамбо, оцінюючи результати виборів щодо впливу на характер відносин КНР – Тайвань, підкреслив: «Перемога Ма Інцзю на виборах закладає основу для поліпшення відносин через протоку між КНР та Тайванем і є підґрунтям для нових домовленостей та відходу від конфронтаційної політики минулого» [11, с. 5].

Отже, «потепління» у відносинах між Пекіном та Тайбеєм стало можливим у результаті більшої поміркованості позиції новобраного президента тайванської адміністрації Ма Інцзю, політика якого

корінним чином відрізняється від позиції його попередника Чень Шуйбяня.

У своїй інавгураційній промові 20 травня 2008р. Ма Інцзю назвав своє обрання «історичною можливістю» для Тайваню і материкового Китаю і висловив сподівання, що обидві сторони використовують цю можливість для налагодження діалогу.

Окрім того, у промові президент адміністрації Тайваню підкреслено називав свою країну «Китайська Республіка», а не «Тайвань», чітко зазначивши, що виступає проти незалежності острова і готовий повернутися до консенсусу 1992 р. і визнання єдності Китаю [12].

Завдяки публічному визнанню «консесусу 1992 р.» – усної домовленості представників Асоціації за розвиток зв'язків між двома берегами Тайванської протоки і Фонду обмінів через Тайванську протоку, що підтверджувала прихильність принципу «одного Китаю» у власній інтерпритації, стало можливим поновлення діалогу між китайською і тайванською сторонами, перерваного у 1999 р.

Модель налагодження китайсько-тайванських зв'язків, запропонована у інавгураційній промові Ма Інцзю передбачала, насамперед, нормалізацію економічних і культурних відносин, за результатами може розглядатися можливість започаткування переговорів щодо надання Тайваню більшого «міжнародного простору» і укладення мирної угоди між островом і материком. Визнання офіційними посадовими особами тайванської адміністрації «консесусу 1992 р.» сприяло активізації двосторонніх переговорів між напівофіційними організаціями, які представляють КР на Тайвані та КНР.

Знаковою подією двосторонніх відносин стало підписання 29 червня 2010 р. уповноваженими особами Тайваню і Китаю Рамкової угоди про економічне співробітництво між двома берегами Тайванської протоки (ратифікація угоди відбулася 12 вересня 2010 р.). Згідно з домовленостями, Китай встановлює преференції, а в окремих випадках і нульові тарифи для 539 найменувань тайванської продукції, або близько 16 % від загального обсягу тайванського експорту до КНР. Для Китаю такі переваги встановлюються щодо 267 товарів, або 10,5 % від постачань на Тайвань. Тайванські компанії також отримали доступ в раніше недоступні їм галузі китайської економіки, зокрема, у банківський сектор та страхування [13].

1 січня 2011 р. вступила в дію програма «Ранній врожай» розрахована на 3 роки. Змістовна спрямованість програми полягає в суттєвому зниженні митних тарифів щодо встановленого списку товарів, аж до їх повного скасування.

Разом з тим відносини між КНР та КР на Тайвані характеризуються певною дихотомією: з одного боку, економічне співробітництво між сторонами набуває все більш широкого та поглибленого характеру, а з іншого – у політичній сфері не простежується навіть незначних зрушень. Спорадичні поступки сторін є лише підтвердженням загальної тенденції. Так, у 2008 р. Пекін зняв традиційні заперечення щодо приєднання Тайваню до Міжнародних медико-санітарних правил **Всесвітньої організації охорони здоров'я**

(ВООЗ). Поступки з боку КНР дозволили представникам Тайваню в статусі спостерігача взяти участь у роботі Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я під назвою «Пекинський Тайбей» у травні та травні 2009-2010 рр.

Рух Тайваню і Китаю назустріч у економічній сфері разом з тим, не послабив позицій сторін щодо розв'язання «статусної» проблеми острова. Зокрема, президент Ма Інцзю ще у своїй інавгураційній промові структурував позицію тайванської сторони у вигляді формули «трьох ні»: «Ні об'єднанню, ні незалежності, ні силовим способам вирішення тайванського питання» [12].

З боку КНР, нормалізація відносин із Тайванем та подальше «повернення» острову можливе виключно на основі принципу «одна держава, дві системи». Хоча, офіційний Пекін публічно не відмовляється і від можливості силового варіанта розв'язання проблеми. Положення Закону про сецесію 2005 р., які передбачають легальну можливість застосування сили проти Тайбею не переглянуті і на сьогодні. У законі підкреслюється: «У випадку, якщо сепаратистським силам під будь-яким приводом або в будь-якій формі вдасться домогтися фактичного відторгнення острова від Китаю, у разі, якщо виникне серйозна ситуація, яка загрожує відторгненням Тайваню від Китаю, у разі, коли всі можливості мирного возз'єднання виявляться повністю вичерпаними, держава зобов'язана застосувати немирні засоби та інші необхідні заходи для захисту державного суверенітету і своєї територіальної цілісності» [15].

Разом з тим поміркована позиція Ма Інцзю щодо взаємовідносин з материковим Китаєм була одним із чинників, який забезпечив йому перемогу на виборах президента тайванської адміністрації 14 січня 2012 р. Ма Інцзю вже в першому турі набрав 51,6 % голосів виборців [16]. Суперниця Ма Інцзю на президентських виборах Цай Інвень представниця опозиційної Демократичної прогресивної партії (ДПП) набрала 45,6 % голосів виборців і після поразки пішла у відставку з посади голови ДПП [16].

Перемогу Ма Інцзю забезпечив його підхід до головного для 23-мільйонного острова питання – відносин з КНР. Цей підхід укладається у формулу «трьох ні»: ні – повної незалежності від Китаю, ні – об'єднанню з КНР, ні – використанню сили для вирішення суперечок. Попередник Ма Інцзю на посаді президента Чень Шуйбянь представник ДПП, який займав посаду президента острова з 2000 до 2008 р., суттєво зіпсував відносини з Пекином, що завдало удару по економіці острова. Ма Інцзю за роки першого терміну істотно розрядив обстановку і пішов на ряд серйозних інтеграційних заходів, у тому числі відкриття прямих рейсів із материка на острів, дозвіл для туристів з КНР відвідувати Тайвань, а також підписання угоди щодо взаємного зниження тарифів.

Усе це дозволило тайванському бізнесу активно використовувати економічне зростання в КНР. Одні лише туристи з материка у 2011 р. витратили на Тайвані понад 3 млрд доларів [16].

Цього ж підходу Ма Інцзю має намір дотримуватися і під час другого терміну. «З материковим Китаєм ми повинні спочатку працювати над питаннями економіки і лише потім – політики. Треба йти від простого до складного. Немає ніякого поспіху для початку політичного діалогу з КНР», – заявив він після переобрання. У проведеному цьому курсу Ма Інцзю буде спиратися на обраний новий парламент, у якому Гоміндан зберіг більшість – 64 місця з 113, хоча чотири роки тому партія здобула куди більш переконливу перемогу, отримавши 81 мандат [16].

Результат виборів на Тайвані влаштував і Пекін. «Результати виборів на Тайвані показали, що мирна нормалізація відносин в Тайванській протоці – вірний шлях, який користується широкою підтримкою тайванського народу», – відзначається у заяві канцелярії держради КНР у справах Тайваню [16].

Отже, започаткування та динамічні перетворення у сфері демократизації політичної системи Тайваню виступили детермінантою ситуації в протоці. Фактично вперше стали можливими контакти між двома сторонами Тайванської протоки. Разом з тим позитивні зрушення в економічній та гуманітарній сферах є досить неоднозначними, зважаючи на те, що уряд тайванської адміністрації сприймає зростання економічної співпраці з материком як загрозу національній безпеці. Так, близько 60 % тайванців виступають за посилення регулювання економічної співпраці з КНР [17, с. 68]. Проте, загалом співпраця між материком та островом у економічній і гуманітарній сферах виступає своєрідним «джугом», який зв'язує дві сторони, поступово мінімізуючи можливість силового варіанта розв'язання проблеми Тайваню. Ще одним наслідком демократичних перетворень на Тайвані, який суттєво впливає на процес зближення двох берегів Тайванської протоки, є зростання тайванської ідентичності, що, у свою чергу узалежнюється з прагненням частини населення острова «набуття суверенітету» у повному обсязі. Зокрема, позиціонують себе як тайванців 60 % населення острова, а незалежність підтримують лише 30% [18]. Таким чином, питання возз'єднання «двох Китаїв» здійснити виключно шляхом переговорів із правлячою партією ускладнюється необхідністю підтримки цього рішення населенням острова. Тому, моделі розв'язання проблеми повинні мати змістовне наповнення, яке б задовольняло не лише тайванський політичний істеблішмент, а й населення острова. Але поки що офіційний Пекін має досить жорстку та однозначну позицію з цього питання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сергейчук С. США и Китай / С. Сергейчук – М. : Международные отношения, 1973. – 238 с.
2. Guidelines for National Unification[Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.mac.gov.tw/english/MacPolicy/gnueng.htm.
3. Вопросы и ответы, касающиеся Белой книги «Тайванский вопрос и объединения Китая». Пер. с кит. – Пекин: Межконтинентальное издательство Китая, 1997. – 113 с.
4. Дэнхуэй Ли. Позиция Тайваня / Ли Дэнхуэй. – М. : МГУ им. М. В. Ломоносова, 2000. – 272 с.

5. Міжнародні новини. Хроніка. Факти. Події. Китай – один // Голос України. – 2000. – 21 березня. – № 49 (2296). – С. 4.
6. Росчерком пера. Тайбей // Киевские ведомости. – 2002. – 6 августа. – С. 4.
7. Жесткая позиция Китая // Вечерние вести. – 2002. – 6 августа. – № 119 (815). – С. 3.
8. Новым главой администрации Тайваня станет представитель Гоминьдана – Ма Инцзю [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.chinanews.ru/news/politics/2316-22032008.html>.
9. Трохин К. Лидер оппозиционной Гоминьдан победил на президентских выборах в Тайване [Электронный ресурс] / К. Трохин. – Режим доступа : http://www.navyu.by/rubrics/abroad/2008/03/22/ic_articles_118_156196.
10. Состоялись первые теледебаты кандидатов президенты Тайваня [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.taiwanembassy.org/ru/ct.asp?xItem=51801&ctNode=1861&mp=237>.
11. Dumbaugh K. CRS Report for Congress U.S. – Taiwan’s 2008 Presidential Election / K. Dumbaugh – Order Code RS22853. – 2008. – April 2. – Washington : Congressional Research Service, 2008. – 6 p.
12. Габуев А. Разлад между Тайванем и Китаем сошел на три «нет» [Электронный ресурс] / А. Габуев. – Режим доступа : <http://www.centrasia.ru/newsA.php?st=1211403660>.
13. Торговый договор соединил берега Тайваньского пролива [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.km.ru/biznes-i-finansy/obzory/torgovyy-dogovor/11835>.
14. Войтенко Э. М. Тайвань между Китаем и Америкой [Электронный ресурс] / Э. М. Войтенко, Я. В. Лексютина. – Режим доступа : <http://www.globalaffairs.ru/number/Taiwan-mezhdu-Kitaem-i-Amerikoi-15108>.
15. «Закон КНР против сепсиса» направлен на сдерживание раскольнических действий сторонников «независимости Тайваня» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://kz.chineseembassy.org/rus/ztbd/taiwanjianjie/guocheng/t194733.htm>.
16. Президентом Тайваня переизбран сторонник сближения с Китаем [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://vybory.org/articles/prezidentom-tajvanya-pereizbran-storonnik-sblizheniya-s-kitaem.html>.
17. How should our government handle Taiwanese investments on China? Opinion Poll Results. September 2004 / Important Documents on Government’s Mainland Policy. Spirit of Goodwill. Active Cooperation. Permanent Peace. – Taipei : MAC, 2004. – 70 p.
18. Huang Jewel. Survey reveals Taiwanese national sentiment strong / Jewel Huang. – Режим доступа : <http://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2006/12/14/2003340373>.

Рецензенти: **Тригуб О. П.**, д.і.н., професор;
Іванов М. С., д.політ.н., професор.

© Шевчук О. В., 2012

Дата надходження статті до редколегії 28.04.2012 р.

ШЕВЧУК Олександр Володимирович – доктор політичних наук, професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського державного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна.

Коло наукових інтересів: проблеми міжнародної політики, міждержавні відносини країн Далекого Сходу та світу.